

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo

postmottak@fin.dep.no

Høringsvar om bankenes tilbud av kontanttjenester

Forbrukerrådet viser til at Finansdepartementet den 13. september 2021 sendte høringsnotat fra Finanstilsynet om bankenes tilbud av kontanttjenester ut på høring. Høringen omhandler bankenes plikt til å oppfylle § 16-4 første ledd i finansforetaksloven som innebærer at banker i samsvar med kundenes forventninger og behov skal motta kontanter fra kunder og gjøre innskudd tilgjengelig for kundene i form av kontanter. I høringsnotatet foreslås det nye bestemmelser som klargjør denne plikten.

Departementet ber om eventuelle merknader til forslaget innen den 10. desember 2021. Forbrukerrådet oversender med dette sitt høringsvar.

Forbrukerrådets hovedpunkter kan i korte trekk oppsummeres slik:

- Forbrukerrådet støtter en tydeliggjøring og presisering av finansforetaksloven, herunder ny § 18-8 om Bankers tilbud av kontanttjenester.
- Forbrukerrådet støtter at plikten til å tilby kontanttjenester skal omfatte både norske foretak med konsesjon til å drive bankvirksomhet samt norske filialer av utenlandske kredittinstitusjoner som tar imot innskudd i Norge og utenlandske finansforetak som har fått tillatelse til å etablere og drive bankvirksomhet gjennom filial i Norge.
- Forbrukerrådet er opptatt av at alle banker må bidra til at kundenes behov for kontanter dekkes, og dette må også innebære etablering av velfungerende beredskapsløsninger for kontantdistribusjon i situasjoner der de elektroniske betalingssystemene av ulike grunner ikke fungerer.
- Forbrukerrådet anser at plikten til å tilby kontanttjenester må være ufravikelig for banker med virksomhet i Norge, og mener det må etableres sanksjoner ved manglende etterlevelse. Finansforetak som ikke etablerer et velfungerende kontanttjenestetilbud for sine kunder må ilegges foretaksstraff, og bør i ytterste fall etter gjentatte unnlatelser og langvarig forsømmelse fratras konsesjon til å drive bankvirksomhet i Norge.

Forbrukerrådet vil i det etterfølgende kort utdype våre synspunkter.

Utviklingstrekk

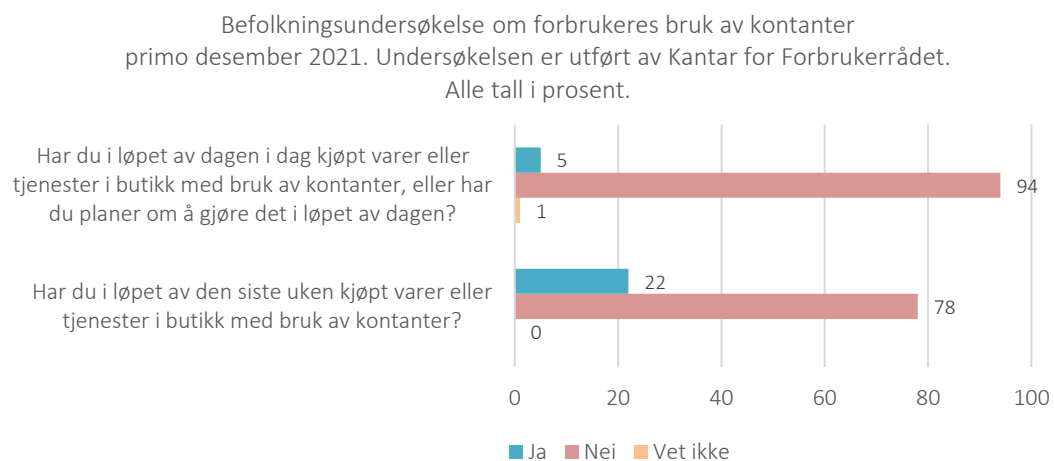
Utviklingen går i retning av mindre bruk av kontanter og økt bruk av elektroniske betalingsløsninger i Norge. Norske forbrukere har de siste årene hatt tilgang til gode digitale betalings- og oppgjørssystemer, og koronapandemien har sannsynligvis bidratt til å forsterke utviklingen i form av en nedadgående trend knyttet til bruk av kontanter.

Forbrukerrådet vil samtidig peke på at kontanter fortsatt er i bruk som betalingsmiddel i et betydelig omfang, noe som illustreres ved at verdien av sedler og mynt i omløp i Norge ved utgangen av 2020 ifølge Norges Bank lå på 41 milliarder kroner.¹

Valgfrihet for forbrukerne

Forbrukerrådet mener at alle norske forbrukere skal ha mulighet til å kunne foreta innskudd og uttak med kontanter og også kunne utføre betalinger med kontanter. Det er viktig at forbrukerne i størst mulig grad gis mulighet til selv å kunne velge betalingsløsning etter hva som passer dem best. Betalingsløsningene skal være velfungerende, rimelige, sikre, enkle og brukervennlige for alle forbrukere, også for dem som foretrekker å bruke kontanter fremfor elektroniske løsninger.

Forbrukerrådet har gitt Kantar i oppdrag å undersøke daglig og ukentlig bruk av kontanter hos et representativt utvalg forbrukere i Norge:

¹ Norges Bank: Årsrapport og regnskap 2020, kapittel 8 Resultatregnskap og balanse, side 186 (Note 16 Sedler og mynt, Tabell 16.1 Sedler og mynt i omløp).

Resultatene fra befolkningsundersøkelsen viser at til tross for pandemien så bruker en betydelig andel av befolkningen fortsatt kontanter til å kjøpe varer eller tjenester. Forbrukerrådet mener derfor det er viktig å legge til rette for at kontanter kan fortsette å fungere som et effektivt betalingsmiddel fremover, og ser ingen grunn til å akselerere utviklingen i retning av et kontantfritt samfunn.

Det er ikke nødvendigvis et prinsipp i seg selv å opprettholde kontanter som betalingsløsning i alle sammenhenger, men dersom adgangen til kontantbetalinger av ulike årsaker fjernes på noen områder er det viktig at det eksisterer fullgode alternativer som er både enkle, hensiktsmessige og sikre, og som ikke virker fordyrende for forbrukerne.

Forbrukerrådet vil videre vise til at Norges Bank våren 2020 ba Folkehelseinstituttet (FHI) om en uttalelse vedrørende smitterisiko knyttet til bruk av kontanter i forbindelse med betalinger. Svaret fra FHI er at det ikke foreligger indikasjoner på at bruk av kontanter som betalingsmiddel representerer en risiko for spredning av Covid-19 så lenge gjeldende smitteverntiltak blir fulgt, og at det heller ikke er indikasjoner som tyder på at bruk av kontanter representerer høyere risiko for kontaktsmitte enn bruk av pin i terminaler.²

Verdioppbevaring og beredskapshensyn

Funksjonen som betalingsmiddel er bare en av egenskapene til kontanter. En annen viktig funksjon er lagring av verdier. Sedler og mynt er finansielle eiendeler, og selv om de ikke er rentebærende tilbyr de likviditet og sikkerhet for innehaveren.

Forbrukerrådet vil i tillegg understreke at forbrukerrettighetene må sikres også i krisesituasjoner. De fleste nye betalingsløsninger forutsetter at kritisk samfunnsinfrastruktur som telefoni, nettilgang og strømforsyning fungerer. I en krisesituasjon der det elektroniske betalingssystemet ikke fungerer som det skal eller av ulike årsaker svikter helt, vil tilgang til kontanter som betalingsmiddel kunne være avgjørende for at norske forbrukere skal kunne utføre helt nødvendige og vanlige daglige transaksjoner.

Kontanter er en betalingsløsning som i utgangspunktet ikke forutsetter tilstedeværelse av teknologisk infrastruktur for å fungere. Når sedler eller mynt overleveres av en kunde i en butikk som betaling for en vare eller tjeneste, finner det sted et øyeblikkelig oppgjør mellom partene som følge av denne transaksjonen. Kontanter vil dermed kunne spille en nøkkelrolle i en krisesituasjon som følge av svikt i elektroniske og digitale betalingssystemer.

² www.norges-bank.no/tema/Sedler-og-mynter/smitterisiko-ved-bruk-av-kontanter/

Konklusjon

Forbrukerrådet støtter Finanstilsynets forslag til ny bestemmelse i finansforetaksloven § 18-8 om Bankers tilbud av kontanttjenester.

Ifølge sentralbankloven § 3-5 er sedler og mynt utstedt av Norges Bank tvungne betalingsmidler i Norge. Dette innebærer at forbrukere som ønsker å bruke kontanter til betalinger skal ha mulighet til dette så langt det er praktisk mulig og gjennomførbart, og at det også må finnes løsninger for innskudd og uttak av kontanter i banker med virksomhet rettet mot norske forbrukere.

For at en plikt om å tilby kontanttjenester skal bli etterfulgt av alle finansforetak som driver bankvirksomhet i Norge og som tar imot innskudd fra norske forbrukere, er det viktig at det eksisterer et tydelig sanksjonsregime som kan tas i bruk ved eventuelle brudd på en slik plikt. Finansforetak som ikke etablerer et velfungerende kontanttjenestetilbud for sine kunder må ilegges foretaksstraff, og bør i ytterste konsekvens etter gjentatte unnløtelser og langvarig forsømmelse fratras konsesjon til å drive bankvirksomhet i Norge.

Oslo, den 9. desember 2021

Med vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Gunstein Instefjord (s.)
Leder for forbrukerpolitikk

Jorge B. Jensen (s.)
Fagdirektør

Bjarki Eggen (s.)
Seniorrådgiver